

Ukážka č. 1

Viem, viem, viem! Každý jazyk má mať svojich strážcov a tí musia nekompromisne posudzovať, čo v spisovnom jazyku smie byť a čo už nie. Akceptujem, hoci mi je smutno za starým dobrým prádlom, ktoré muselo ustúpiť bielizni. No s čím sa nedokážem zmieriť, sú tie nešťastné krabice, ktoré sme museli odstrániť, aby mohli prísť škatule. Krabica a krabička sú nespisovné a každý korektor vie, že jazykovi akademici striehnu práve na toto slovo, aby zdvihli varovne prst. Poviem to inak. Keď si prečítam spojenie: stará krabica, vynorí sa mi ošúchaná odretá kocka. Keď si prečítam: stará škatuľa... prosím, nesmejte sa. Osobne som pre túto averziu radšej prepísala celú jednu kapitolu v detektívke a corpus delicti som premiestnila z krabíc do debničiek, len aby som slovo škatuľa nemusela použiť. Tak mi napadlo: existuje vôbec nejaký spôsob, ako sa domôcť navrátenia slova krabica do spisovného jazyka? Petície? Štrajk? Hladovka? Alebo sa jednoducho zmieriť s tým, že v súboji: krabice kontra škatule, vyhrali škatule. Nakoniec, ako vždy.

(D. Kapitáňová)

1. Na základe analýzy text. ukážky č. 1 určte, ktoré tvrdenie je nepravdivé:

- A. K označeniu stará škatuľa má autorka averziu.
- B. D. Kapitáňová kritizuje strážcov jazyka.
- C. Autorka textu sympatizuje s korektormi.
- D. D. Kapitáňová píše aj detektívky.

2. Nekompromisnosť strážcov jazyka podľa Kapitáňovej znamená, že:

- A. práve teraz v súboji krabice kontra škatule vyhrali krabice;
- B. zatiaľ v súboji krabice kontra škatule vyhrávajú škatule;
- C. bielizeň musela navždy ustúpiť starému dobrému prádlu;
- D. akademici zdvihajú varovne prst nad slovom škatuľa.

3. Vypíšte z ukážky č. 1 vymedzovacie zámeno, ktoré má iba jednotné číslo.

4. Na základe analýzy text. ukážky č. 1 určte, ktoré tvrdenie z nej vyplýva:

- A. Škatuľa by mala podľa autorky nahradiť krabicu.
- B. D. Kapitáňová spochybňuje funkciu strážcov jazyka.
- C. Boj o navrátenie slova krabica do spis. jazyka je márný.
- D. Prádlo by malo podľa autorky nahradiť bielizeň.

5. Na základe analýzy text. ukážky č. 1 určte, s čím sa D. Kapitáňová nedokáže zmieriť:

- A. S tým, že každý jazyk má mať svojich strážcov,
- B. že v súboji: krabice kontra škatule, vyhrali škatule,
- C. s tým, že prádlo muselo ustúpiť bielizni,
- D. s nekompromisným posudzovaním slov spis. jazyka.

6. Vypíšte z text. ukážky č. 1 odborný pojem (termín), ktorým autorka vyjadruje znechutenie, odpor.

7. Corpus delikty v ukážke č. 1 je možné nahradiť slovami:

- A. Z tohto dôvodu,
- B. ako príklad,
- C. ako dôkaz,
- D. na ilustráciu.

8. Slovo korektor možno v ukážke č. 1 nahradiť slovami:

- A. Tlmočník, ktorý prekladá text.
- B. Interpret, ktorý upravuje štylistiku.

- C. Jazykovedec, ktorý opravuje chyby.
D. Recenzent, ktorý hodnotí text.

9. Z textovej ukážky č. 1 vypíšte, ktoré spôsoby domáhania sa návratu slova krabica do spis. jazyka autorka zvažuje.

10. Určte, ktoré tvrdenie o slove vždy na konci ukážky č. 1 je pravdivé:

- A. Je to neohybný slovný druh – častica.
B. Je to vymedzovacie zámeno – neohybné.
C. Je to ohybný slovný druh – neurčité zámeno.
D. Je to neohybný slovný druh – príslovka

11. Vyhľadajte v 2. vete ukážky č. 1 ukazovacie zámeno a napíšte ho gramaticky správne v inštrumentáli plurálu.

12. Na základe ukážky č. 1 určte, v ktorej možnosti sa nenachádza združené pomenovanie:

- A. jazykovi akademici
B. spisovný jazyk
C. stará krabica
D. corpus delicty

13. Napíšte, aký vid má určitý slovesný tvar v predposlednej vete ukážky č. 1.

14. Na základe text. ukážky určte, v ktorej možnosti je nesprávne priradený vetný sklad:

- A. krabica a krabička – priradovací
B. stará krabica – určovací
C. z krabíc do krabičiek – priradovací
D. krabice sa musia odstrániť – prisudzovací

15. Ktorý slohový postup dominuje v ukážke č. 1?

- A. Opisný.
B. Rozprávací.
C. Úvahový.
D. Informačný.

Ukážka č. 2

Ivan Krasko – Už je pozde...

*Už je pozde, nepamätáš...!
Nad horami vrcholí
veľký mesiac, nemý, bledý,
obličaj sťa mrtvolý;*

*riedke mráčky tiahnu nebom,
kryjú mesiac závoji,
tiene blúdia siným poľom,
pokoj čuší po chvoji.*

*Niekde v diaľke hlásnik trúbi
pozdňú nočnú hodinu,
ozveny sa dute vlnia,
až kdes' v tichu vyhynú,*

zrovna, zrovna ako vtedy...!
Mesiac padá za hory –
a ty nejdeš dokončiť tie
započaté hovory...
Už je pozde, nepamätáš...!

16. Nahradzte v prvom verši ukážky č. 2 slovo pozde synonymom.

17. Ktoré tvrdenie o slovných druhoch v ukážke č. 2 neplatí:

- A. V treťom verši prvej strofy sú tri akostné prídavné mená.
- B. V treťom verši štvrtej strofy je osobné a ukazovacie zámeno.
- C. V prvom verši tretej strofy sú dve príslovky miesta.
- D. V poslednom verši je jedna príslovka spôsobu.

18. Určte počet hlavných vetných členov v druhej a štvrtej strofe ukážky č. 2.

19. Určte druh(y) lyriky, ku ktorému (ktorým) patrí ukážka č. 2.

20. Priradzte správne umelecké prostriedky 1. – 4. k možnostiam A. – D.

- 1. Symbol.
- 2. Prirovnanie.
- 3. Personifikácia.
- 4. Metafora.

- A. Obličaj sťa mrtvoly.
- B. Tiene blúdia siným poľom.
- C. Mesiac.
- D. Riedke mráčky tiahnu nebom.

21. Napíšte rýmovú schému a pomenujte druh rýmu v prvej strofe ukážky č. 2.

22. Vypíšte z textu symbol spomienok:

*riedke mráčky tiahnu nebom,
kryjú mesiac závoji,
tiene blúdia siným poľom,
pokoj čuší po chvoji.*

23. Aké pocity vyjadruje I. Krasko v text. ukážke č. 2?

- A. Plynutie času, výčitiek a nedôvery.
- B. Večného prírodného kolobehu, zrodu a zániku.
- C. Smútku, oneskorenia a nostalgie.
- D. Bolesti, nádeje a nových začiatkov.

24. Nájdi možnosť, v ktorej sú k slohovému postupu správne priradené slohové útvary.

- A. Opisný: charakteristika osoby, referát, úvaha
- B. Informačný: úradný životopis, slávnostný príhovor, oznámenie,
- C. Výkladový: úvaha, telegram, prednáška
- D. Rozprávací: beletrizovaný životopis, povesť, detektívny príbeh

25. Ku ktorému štýlu sú nesprávne priradené žánre:

- A. Administratívny: pozvánka, list, oznámenie, reklamácia
- B. Rečnícky: prejav, prihláška, prednáška, prípitok
- C. Publicistický: fejtón, úvodník, správa, interview,
- D. Odborný: opis, výklad, pracovný postup, referát

Ukážka č. 3

V pondelok ráno, skrehnutý a uzímený, bežal znovu do školy. Z gaštanov padalo lístie. Na chodníku sa rozpili škvrny z námrazy a na mlákach vedľa cesty pukal tenký ľad. Za plotom spal cintorín. V sobotu a v nedeľu tadeto nikdy nechodil, viedla tade iba cesta do školy, tých 421 krokov, ako ich raz spočítal.

Počas dvoch dní voľna mu vždy vyfučali z hlavy, pritom každá maličkosť, ktorú videl, bola zároveň aj spomienkou na to, ako ich tu videl včera, predvčerom alebo pred rokmi.

Napríklad: stĺpy pouličného osvetlenia, mriežkované kryty kanálov, ošarpané kriky s dozretými bobuľami, na ktorých sa pásli vrabce, rad garáží, popraskaný asfalt na basketbalovom ihrisku, škrupiny z orechov, tri krpaté borovice alebo dávno zabudnutý plynojem, oblý hrniec z plechu, učupený za domami ako praveký zver bez chlpov.

Opäť stretol zopár známych, medzi nimi aj dlhého suseda, ktorého stretával každý deň, takisto jeho psa, jazvečíka Axela, ktorý by mohol byť jeho syn – tak sa podobali. Odzdravil mu. Zdvihol klobúk; mal už sivé vlasy.

Volal na psa – a zároveň na seba: „Axel, tam nejdeme, Axel, sem pod, sem ideme!“ A vzápätí prosebným hlasom: „Pod, Axel, ideme domov!“

(Dušan Dušek: Spolužiaci)

26. Vypíšte z prvého odseku ukážky č. 3 slovo, pri ktorom neplatí rytmický zákon a vytvorte od neho Lsg.

27. Určte, koľko predmetov sa nachádza vo štvrtom odseku ukážky č. 3:

- A. osem
- B. sedem
- C. šesť
- D. päť

28. Aké vlasy mal dlhý sused, ktorého hlavná postava opäť stretla a odzdravila mu?

29. Ktorá z uvedených viet je dvojčlenná neúplná?

- A. V topánke ma čosi tlačí.
- B. Dieťa spokojne spalo.
- C. Vtedy ho zbadala.
- D. Na jar často prší.

30. Ku ktorému autorovi je správne priradené literárne dielo?

- A. Jozef Gregor Tajovský: Do konca
- B. Kamil Peteraj: Jesenná láska
- C. Jozef Gregor Tajovský: Do školy
- D. Miroslav Válek: Báseň a modlitba

Odpoved'ový hárok 1.

1. C	1b
2. B	1b
3. každý	1b
4. C	1b
5. B	1b
6. Averziu / averzia	1b
7. C	1b
8. C	1b
9. Petície, štrajk, hladovka	1b
10. B	1b
11. Tými	1b
12. C	1b
13. Dokonavý	1b
14. C	1b
15. C	1b
16. Už je <u>neskoro</u> , nepamätáš...!	1b
17. C	1b
18. 14/7+7	1b
19. Osobná (intímna), prírodná	1b
20. 1 - C, 2 - A, 3 - D, 4 - B	1b
21. A B C B - prerývaný	1b
22. tiene	1b
23. C	1b
24. D	1b
25. B	1b
26. lístie, (o) listí	1b
27. B	1b
28. sivé	1b
29. C	1b
30. A	1b

